

Pohodružství **Toma** **SAWYERA**

Mark
Twain

Albatros

Dobrodružství Toma Sawyera

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.albatros.cz
www.albatrosmedia.cz

Mark Twain

Dobrodružství Toma Sawyera – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Mark
Twain

Pohodružství

TOMA
SAWYERA

Albatros

Přeložila Jana Mertinová

Translation and commentary © Jana Mertinová, 2005, 2025

Epilogue © František Fröhlich, 2005

Illustrations © Tereza Šmucrová, 2014

Ilustrace vznikly během studia specializace Komiks a ilustrace pro děti,
Atelier Mediální a didaktické ilustrace, Fakulta umění a designu Ladislava Sutnara,
Západočeská univerzita v Plzni

Kniha vznikla pod pedagogickým vedením Barbary Šalamounové

ISBN tištěné verze 978-80-00-07759-8

ISBN e-knihy 978-80-00-07874-8 (1. zveřejnění, 2025) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-00-07875-5 (1. zveřejnění, 2025) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-00-07865-6 (1. zveřejnění, 2025) (ePDF)

Tuto knihu věnuji s láskou své ženě

PŘEDMLUVA

Většina dobrodružství, o nichž se píše v této knize, se skutečně stala; některá jsem zažil já sám, ostatní se přihodila mým spolužákům. Huck Finn je popsán podle skutečnosti; Tom Sawyer také, ale ne podle jediné předlohy; spojují se v něm vlastnosti tří chlapců, které jsem znal, a z toho důvodu patří ke stavbám ve smíšeném architektonickém slohu.

Podivné předsudky, o nichž se občas zmiňuji, byly v době, kdy se tento příběh odehrává, tedy před třiceti až čtyřiceti lety, mezi dětmi a otroky na Západě běžně rozšířené.

I když jsem psal svou knížku především pro pobavení chlapců a děvčat, doufám, že ji kvůli tomu neodloží ani pánové a dámy, neboť součástí mého plánu bylo připomenout vlídně i dospělým, jací kdysi byli, co prožívali, jak uvažovali a mluvili a jaké lumpárny občas tropili.

Hartford 1876

Mark Twain

KAPITOLA

„Tome!“

Žádná odpověď.

„Tome!“

Žádná odpověď.

„To bych ráda věděla, kde ten kluk zase vězí. Tóóoméé!“

Stará paní si posunula brýle na špičku nosu a rozhlédla se nad nimi po pokoji; pak si brýle postrčila na čelo a dívala se pod nimi. Aby se dívala vnitřkem obrouček, když hledala tak nepatrnou věc, jako je kluk, to ne. Byly to její nejlepší brýle, její zamilované, a měla je jen pro parádu, ne aby něco viděla; stejně dobře si mohla nasadit třeba litinové plotýnky od sporáku. Chvíli se tvářila bezradně a potom pronesla ne moc přísně, ale dost hlasitě, aby ji mohla slyšet i skříň: „Jen se těš, ty kluku. Až tě chytím, tak...“

Nedokončila větu, protože jak se zrovna v tu chvíli ohýbala a šťárala smetákem pod postelí, musela se znovu nadechnout, aby její šťouchance byly dost důrazné. Ale vymetla jenom kočku.

„To čertovo kvítko!“

Přešla k otevřeným dveřím, postavila se na práh a vyhlédla do šlahounů rajčat a statných durmanů, které rostly na zahrádce. Tom nikde. Pozvedla hlas a v úhlu co nejdelšího dostřelu křikla:

„Tóóóoméééé!“

Za zády jí něco šustlo a stará paní se otočila právě včas, popadla kluka za šos a znemožnila mu útěk. „Tady je! Taky mě mohlo napadnout, že bude v komoře. Cos tam dělal?“

„Nic.“

„Nic! Podívej se na ty ruce a pusy! Co je to?“

„Já nevím, teto.“

„Ale já vím. Zavařenina je to, abys věděl. Kolikrát jsem ti říkala, že tě stáhnu z kůže, jestli ji nenecháš na pokoji. Podej mi rákosku.“

Proutek se vznesl do vzduchu – situace byla zoufalá.

„Jé! Koukni, tetičko! Za tebou!“

Stará paní se otočila, chňapla po sukni, aby si ji nepřišlápla, a než se stačila vzpamatovat, kluk byl pryč. Vyhoupl se přes vysoký prkenný plot a zmizel. Teta Polly na okamžik strnula v údivu, a pak se tiše rozesmála.

„Rošťák! Že já mu na to vždycky skočím! Napálil mě už tolikrát, že bych si na něj měla dávat lepší pozor. Jak jsem stará, tak jsem hloupá. Starého psa novým kouskům nenaučíš, jak se říká. Ale propanákrále, on žádný z těch svých kousků neopakuje dvakrát, pokaždé si vymyslí něco nového, a jak má člověk vědět, s čím zas přijde? Mám dojem, že přesně ví, jak dlouho mě může týrat, než se dopálím, a taky ví, že když mě na chvílku odláká nebo rozesměje, má vyhráno – pak už ho nemůžu ani seřezat. Svatá pravda, nejsem na toho kluka dost přísná, Pánbůh to ví. Škoda rány, která padne vedle, jak se píše v bibli. Já vím, že na mě padnou hříchy a utrpení za nás oba. Šijou s ním všichni čerti, ale je to moje krev! Syn nebožky sestry, chudáček malý. Místo abych ho zlískala, je mi ho líto. Když ho nechám běžet, mám pak výčitky svědomí; ale když ho uhodím, mé staré srdce nad ním usedá. Ba, člověk zrozený z ženy je smrtelný a nenapravitelný, jak praví Písmo, a tak to bude. Dnes odpoledne určitě půjde za školu, a já mu zítra budu muset dát za trest nějakou práci. Hrozně nerada ho nutím pracovat v sobotu, když mají ostatní kluci volno, ale on má k práci větší odpor než k čemukoli jinému, a tak musím aspoň někdy konat svou povinnost, abych nebyla příčinou mravní zkázy toho dítěte.“

Tom byl skutečně za školou a měl se báječně. Domů se vrátil na poslední chvíli, aby ještě stihl s malým černochem Jimem nařezat na zítřek dříví a naštipat před večeří třísky – nebo spíš právě včas, aby stihl Jimovi vyličit svá dobrodružství, zatímco Jim udělal tři čtvrtiny práce

sám. Tomův mladší bratr (či spíše nevlastní bratr) Sid měl už své povinnosti splněné a všechny třísky posbírané, jelikož to byl tichý chlapec a neměl dobrodružnou a neklidnou povahu. Zatímco Tom večerel a v nestřežených chvilkách kradl cukr, teta Polly mu kladla potouchlé a lstivé otázky, aby ho lapila do pasti usvědčujících odpovědí. Tak jako mnoho jiných bezelstných duší i ona se opájela klamnou představou, že má talent vymýšlet si záludné diplomatické finty. S oblibou sprádala průhledné sítě, které považovala za vrchol prohnání.

„Ve škole bylo dnes docela teplo, že, Tome?“

„Ano, tetičko.“

„Hodně teplo, vid?“

„Ano, tetičko.“

„Nechtěl ses jít radši koupat, Tome?“

V Tomovi hrklo – projelo jím neblahé tušení. Zkoumavě se zahleděl na tetu Polly, ale z její tváře nic nevyčetl, a tak zamumlal:

„Ne, tetičko – teda ani moc ne.“

Stará paní sáhla Tomovi na košili a řekla:

„Nejsi moc rozpálený.“ Byla spokojená, že objevila, že košile je suchá, a přitom na sobě nedala znát, co má za lubem. Tom ale hned poznal, odkud vítr vane, a dalším tahem tetu předběhl.

„Smočili jsme si s klukama hlavu pod pumpou. Vidiš? Mám ji ještě mokrou.“

Tetu Polly mrzelo, že tento nepřímý důkaz přehlédla, a tudíž ho už nemůže použít. Pak ji osvítil nový nápad.

„Když jste si pumpovali vodu na hlavu, nemusel sis, Tome, odpárat ten límec u košile, co jsem ti přišila? Rozepni se!“

Tomova tvář se rozjasnila. Rozepnul si kabát. Límec byl na svém místě.

„No dobře! Už tě nechám. Byla jsem si skoro jistá, že se místo školy půjdeš koupat. Ale prominu ti to. Nejsi, Tome, asi tak špatný, jak vypadáš. Mile jsi mě překvapil. *Tentokrát.*“

Trochu litovala, že její bystrozrak selhal, a zároveň se radovala, že Tom byl kupodivu také jednou hodný a poslušný.

Ale Sidney řekl:

„Teti, zdá se mi, žes ten límec přišívala bílou nití. A teď je přišitý černou.“

„Samozřejmě že jsem ho přišila bílou! Tome!“

Tom na nic dalšího nečekal. Na útěku se ještě mezi dveřmi otočil:

„Za tohle tě zbiju, Sidánku.“

Na bezpečném místě si Tom prohlédl dvě velké jehly zapíchnuté do klopý sáčka. Jedna byla omotaná černou nití, druhá bílou. Tom si povzdechl:

„Nebýt Sida, vůbec by si toho nevšimla! Krucipísek! Někdy to přišije bílou a někdy černou. Proboha živýho, proč to nešije jednou a tou samou – já to nestíhám sledovat! Ale za tohle Sida namouduši zbiju, a jestli ne, tak ať visím!“

Tom nebyl žádný vzorný vesnický chlapec. Ale jednoho takového dost dobře znal – a pěkně nesnášel.

Jenže za dvě minutky nebo snad i dřív na všechny starosti zapomněl. Ne že by byly menší než mužské starosti každého jiného muže, ne že by mu mň ztrpčovaly život, ale zastínil je nový silný zážitek, který mu je všechny na čas vyhnal z hlavy – lidé obvykle ve víru nového podnikání zapomínají na své minulé nezdary. Tím novým zážitkem byl úplně jiný způsob hvízdání, který mu nedávno předvedl jeden černoch. Tom se už nemohl dočkat, až se ho začne v ústraní učit. Byl to takový zvláštní ptačí trylek, melodické cvrlikání, které vznikalo tak, že člověk uprostřed tónu rozvibroval jazyk proti hornímu patru. Čtenář si patrně vzpomene, jak se to dělá, pokud byl někdy klukem. Tom projevil tolik vytrvalosti a píce, že na to brzy přišel, a krácel ulicí s písni na rtech a duší plnou radosti. Připadal si jako astronom, který právě objevil novou planetu. Nemůže být ale pochyb, že astronomova radost se svou silou, hloubkou a čírostí zdaleka nevyrovná radosti klukovské.

Letní večery byly dlouhé. Ještě pořád nebyla tma. Tom najednou přestal hvízdát. Stál před ním cizí kluk, jen o málo větší než on. Příchod každého nového člověka – bez ohledu na věk a pohlaví – vzbuzoval v ospalém Saint Petersburgu velký rozruch. A tenhle kluk byl kromě toho pěkně oblečený – až moc pěkně na obyčejný všední den. Bylo to něco nevídaného. Měl úhlednou čapku, zbrusu nový modrý soukenný

kabátek zapnutý až ke krku, nažehlené dlouhé kalhoty. Na nohou boty, i když byl teprve pátek. A na krku dokonce vázanku z barevné stužky. Obklopovala ho vůně města, která Toma nepředstavitelně dráždila. Čím déle se na ten zázrak díval, tím víc ohrnoval nos nad jeho elegancí a tím ubožejší mu začalo připadat vlastní oblečení. Žádný z chlapců nepromluvil. Sotva se pohnul jeden, pohnul se i druhý – úkrokem stranou, po obvodu kruhu. Celou dobu stáli proti sobě a nespouštěli ze sebe oči. Nakonec Tom řekl:

„Já tě zbiju!“

„To chci vidět.“

„Taky že uvidíš.“

„Stejně mě nepřepereš.“

„Přeperu.“

„Nepřepereš.“

„Přeperu.“

„Nepřepereš.“

„Ale jo.“

„Ale ne.“

Chvilé rozpačitého ticha. Pak se Tom zeptal:

„Jak se jmenuješ?“

„Co je ti po tom?“

„Když budu chtít, něco mi po tom bude.“

„A proč nechceš?“

„Ještě pípni, a uvidíš.“

„Píp, píp, píp! Teď se ukaž.“

„Ty myslíš, že seš děsně vtipnej, že jo? Kdybych chtěl, zbil bych tě i s jednou rukou přivázanou za zády.“

„Tak proč mě nezbijes? Proč jenom říkáš, co bys kdybys?“

„Zbiju tě, jestli si na mě budeš dovolovat.“

„To určitě – takových jako ty jsem viděl hejna...“

„Ty vtipálku! Myslíš, že se na mě budeš vytahovat? A co to máš na hlavě?“

„Jestli se ti ta čepice nelíbí, máš smůlu. A opovaž se na ni sáhnout! Kdo mi ji ukradne, tomu ruka upadne!“

„Kecáš!“

„Nápodobně.“

„Kecáš, naparuješ se, a skutek utek! Dej si odchod, jo?“

„Jestli se naštvu, popadnu šutr a roztřískám ti kebuli.“

„Už tě vidím.“

„Hned uvidíš!“

„No tak pojď. Proč pořád jenom kecáš? Proč nic neuděláš? Ale já vím proč. Máš strach.“

„Nemám.“

„Máš.“

„Nemám.“

„Máš.“

Další odmlka, další pátravé pohledy. Chlapci stáli tak těsně u sebe, že se skoro dotýkali rameny. Tom řekl:

„Koukej mazat.“

„Proč já? Ty koukej mazat.“

„Ani mě nehne.“

„Mě taky ne.“

Oba stáli pevně rozkročení, aby ukázali svou sílu a odhodlání, škaredili se a vrhali po sobě nenávistné pohledy, ale žádný nezískal převahu. Tak se spolu poměřovali, až byli celí rozpálení a rudí, nakonec se oba stáhli a Tom prohlásil:

„Seš zbabělý štěně. Řeknu o tobě staršímu bráchovi, a ten tě zbije malíčkem, až ho na tebe pošlu!“

„Na tvýho bráchu kašlu! Můj brácha je mnohem starší, a navíc tak velkej, že toho tvýho klidně strčí do kapsy!“ (Oba bratři byli vymyšlení.)

„Kecáš.“

„Říkáš ty, a co říkáš ty, je lež jako věž.“

Tom nakreslil palcem u nohy na zemi čáru a řekl: „Jestli se ji opovážíš překročit, zbiju tě, že nevstaneš. Kdo to zkusí, ten ať si mě nežádá!“

Nový kluk čáru okamžitě překročil a povídá:

„Když myslíš, tak pojď.“

„Necpi se na mě a dej si bacha!“

„Říkal jsi, že mě zbiješ, tak to zkus.“

„Hrome, za dva centy tě *fakt* zbiju!“

Nový kluk sáhl do kapsy, vytáhl dva lesklé měďáky a s úšklebkem je podával Tomovi.

Tom je smetl na zem.

Vzápětí po sobě kluci skočili jako dva kocouři a začali se válet v jednom klubku po zemi; během jediné minuty si škubali vlasy a rvali šaty, jeden druhého drápali a mlátili do nosu, pokryti prachem si dobývali slávu. Postupně se ve změti těl začaly rýsovat jasnější tvary a z bitevní vravy se vynořil Tom. Seděl obkročmo na novém chlapci a bušil do něj pěstmi.

„Vzdáváš se?“

Kluk se kroutil a zmítal, aby se mu vysmekl. Brečel hlavně vzteky.

„Řekni, že se vzdáváš!“ Bušení pokračovalo.

Konečně neznámý přidušeně hlesl: „Vzdávám se!“

Tom ho nechal vstát a řekl:

„Snad tě to poučí. Příště si dávej bacha, na koho si začneš dovolovat.“

Nový chlapec si na odchodu oprašoval šaty, vzlykal a popotahoval, občas se otáčel, potřásal hlavou a hrozil Tomovi, co mu provede, „až ho příště chytí“. Tom se tomu jen smál a odcházel jako vítěz; sotva se ale obrátil, popadl nový kluk kámen, rozmáchl se a trefil Toma do zad; pak vzal nohy na ramena a pelášil pryč jako zajíc. Tom pronásledoval toho zrádce až domů, takže zjistil, kde bydlí. Zaujal stanoviště u vrat, aby vylákal soupeře ven, ale ten se na něj jenom šklebil z okna a odmítal vy-
lézt. Konečně vyšla jeho matka, prohlásila, že Tom je zlý, nevychovaný a vulgární chlapec, a poslala ho pryč. Tom šel, ale řekl si, že tohle si ten hošánek ještě vypije.

Domů dorazil dost pozdě večer, a když potichoučku vlezl dovnitř oknem, padl rovnou do léčky nastražené číhající tetou. Když teta Polly spatřila stav jeho šatstva, její rozhodnutí, že Tomovi změní volnou sobotu v domácí vězení a nucené práce, se stalo skálopevným a nezvratným.

KAPITOLA

Přišlo sobotní ráno a celý letní svět byl zářivý, svěží a překypující životem. V každém srdci zněla písnička, a když to srdce bylo mladé, melodie se drala až na rty. V každé tváři se zračila radost, z každého kroku vyzařoval elán. Kvetly akáty a vzduch byl prosycený jejich vůní.

Vrch Cardiff, který se tyčil vzadu nad vesnicí, se zelenal svým porostem a takhle z dálky vypadal jako země zaslíbená, lákající ke snům a lenošení.

Tom vyšel na chodník s kbelíkem vápna a štětkou na dlouhé holi. Podíval se na plot – z okolní přírody rázem vyprchala všechna radost a do duše padl temný stín. Skoro třicet metrů prkenného plotu, nejmíň dva a půl metru vysokého! Tomovi se zdálo, že svět je pustý a život k neunesení těžký. S povzdechem namočil štětku a přetáhl horní prkno. Totéž zopakoval podruhé a potřetí, porovnal nepatrný natřený proužek s obrovským světadílem neobílené plochy a vysíleně se posadil na bednu. U branky vyhopkal Jim, v ruce měl plechový kbelík a zpíval si písničku *Holky z Buffala*.

Chodit pro vodu k obecní pumpě byla pro Toma vždycky příšerná otrava, ale teď mu to najednou nepřipadalo tak strašné. Vzpomněl si, že u pumpy bývá vždycky plno lidí. Bílé, snědé i černé děti tam čekaly ve frontě, až na ně přijde řada, posedávaly, vyměňovaly si hračky, hádaly se a poštuchovaly, vymýšlely různé legrácky. Tom si hned vzpomněl, že i když pumpa je sotva sto padesát metrů od domu, Jim se s plným kbelíkem nikdy nevrátil dřív než za hodinu, a to pro něj většinou ještě musel někdo skočit.

„Hele, Jime, já tu vodu přinesu, když budeš chvíli natírat,“ navrhl.

Jim zavrtěl hlavou: „To nejde, mladej pane. Mám nařízeno přinést vodu a s nikým se cestou nevybavovat. A hlavně s našim mladým, říkála milospani. Prej po mně bude určitě chtít, abych šel za něj bílit, ale já ho nesmím poslouchat a mám si hledět svého – ona prej na to bílení, přísámbohu, osobně dohlídne.“

„Tyhle řeči nemůžeš brát vážně, Jime. Ona se jen potřebuje vypovídat. Dej sem ten kýbl – za chvíliku jsem zpátky. A ona se to nikdy nedoví.“

„To nemůžu, mladej pane. Milospani by mi utrhla obě uši. Namouduši že jo.“

„Ta? Ta přece nikomu neublíží – leda že člověka ťukne do hlavy náprstkem, a to nic není. Nebo snad jo? Ona jenom tak vyhrožuje, ale ty její řeči nebolí. Teda dokud nezačne brečet. Víš co, Jime, dám ti kuličku. Dám ti bílou kuličku!“

Jim zakolísal.

„Velkou bílou kuličku, Jime. Tou můžeš házet jako první.“

„Božínku, ta je opravdu krásná, moc krásná! Jenom nevím, co by tomu řekla milospani, mladej pane.“

„A jestli chceš, ukážu ti taky ukopnutý palec.“

Jim byl jen člověk a lákadlo bylo silnější než on. Postavil kbelík, sáhl po bílé kuličce a se soustředěným zájmem se sklonil nad palec, ze kterého Tom začal odmotávat obvaz. V příštím okamžiku už pádil ulicí s kýblem v ruce a palčivým obtiskem na zadku, zatímco Tom horlivě bílil plot a teta Polly opouštěla bitevní pole s bačkorou v ruce a vítězným leskem v oku.

Tomova energie se však brzy vyčerpala. Začal v duchu přemítat, jaké zábavné hry si na dnešek naplánoval, a jeho utrpení se ještě znásobilo. Za chvíli se začnou kolem trousit kluci vyražející na různé průzkumné výpravy a budou si z něj utahovat, že musí natírat – už jen tohle pomyslení páliło jako oheň. Vytáhl z kapes všechny poklady a obhlížel je. Rozlámané hračky, kuličky a pár dalších tretek – možná by se za ně člověk koupil celou půlhodinku kýžené svobody. Tom strčil svůj skrovný

majetek zpátky do kapsy a zavrhl myšlenku, že si zkusí kluky koupit. A v téhle těžké a beznadějně chvíli ho znenadání osvítil nápad. A byl báječný, vskutku geniální!

Popadl štětku a pustil se v klidu do práce. Za okamžik se na obzoru vynořil Ben Rogers, jehož posměchu se Tom obával ze všeho nejvíc. Ben si v chůzi občas poskočil – krok, hop a skok –, což svědčilo o tom, že má dobrou náladu a těší se na příjemné zážitky. Hryzal jablko a vydával táhlé, melodicky houkavé zvuky, po nichž následovalo hluboké bim bam bim, bim bam bim, neboť představoval parník. Když připlul blíž, ubral rychlost, zakormidloval doprostřed ulice, pak se nebezpečně naklonil na pravobok a začal se nemotorně otáčet, až opsal pomalý majestátní oblouk, jelikož ztělesňoval parník *Big Missouri* a musel neustále pamatovat na to, že má ponor dva metry sedmdesát. Byl zároveň lodí, kapitánem i lodním zvoncem, takže si musel představovat, že stojí na své vlastní horní palubě, vydává rozkazy a sám je vykonává.

„Stroje zastavit! Cingilingy ling.“ Parník popojel ještě kousek dopředu, skoro se zastavil a prováděl přistávací manévr u chodníku. „Stroje zpětný chod! Cingilingy ling.“ Napnul ruce a spustil je podél těla. „Srovnat pravobok! Cingilingy ling! Šiú! Šiú, húúú, šiú!“ Jeho pravá ruka přitom začala mocně kroužit, neboť představovala dvanáctimetrové koleso. „Srovnat levobok! Cingilingy ling! Šiú, šiú, húúú!“ Pak zakroužila i levá.

„Zastavit vpravo! Cingilingy ling! Zastavit vlevo! Cingilingy ling! Tam napravo ještě kousek! Zastavit stroje! Zvolna přirazit ke břehu! Cingilingy ling! Šiúúú, šiú! Přední lano! Hodte sebou! A uvazovací! Co tam s ním proboha děláte? Přehodte ho přes ten kůl a utáhněte smyčku! Uhněte z té rampy! Povolit! Stroje zastaveny, pane! Cingilingy ling! Ššššš-ššššš!“ (Zkouška pojistných ventilů.)

Tom bílil dál a parníku si vůbec nevšímal. Ben ho chvíli sledoval a pak řekl:

„Hele, ty máš zaracha, co?“

Žádná odpověď. Tom si prohlížel svůj poslední tah okem umělce, pak ještě jednou jemně máznul štětkou a znovu zkoumal výsledek. Ben

se postavil vedle něho. Tomovi se sbíhaly sliny na jablko, ale pokračoval v práci. Ben prohodil:

„Nazdárek! Musíš dneska makat, co?“

„Jé, to jsi ty, Bene? Ani jsem si tě nevšim.“

„Hele, jdu se koupat. Nechceš jít taky? Ale ne, ty radši pracuješ, vid’? No bodejť.“

Tom se na něj zamyšleně podíval a řekl:

„Tomuhle říkáš práce?“

„A ne snad?“

Tom se nenechal rušit z bílení a ledabyly utrousil:

„Možná jo, možná ne, copak já vím. Víím jen, že Toma Sawyera to dost baví.“

„Prosím tě, chceš tvrdit, že se ti líbí natírat plot?“

Štětku se nezastavila.

„Proč ne? Proč by se mi to nemělo líbit? Copak má člověk takovou příležitost každý den?“

To ukázalo celou věc v novém světle. Ben přestal okusovat jablko. Tom zakvedlal štětkou sem a tam – poodstoupil, aby zhodnotil výsledek, ještě tu a tam něco opravil a znovu si kriticky prohlížel své dílo. Ben sledoval každý jeho pohyb s rostoucím zájmem a soustředěním. Nakonec se osmělil:

„Tome, půjč mi to na chvilku.“

Tom zaváhal. Už chtěl skoro kývnout, ale pak si to rozmyslel.

„Ne, to by asi nešlo, Bene. Víš, teta Polly si na něm hrozně zakládá – je to plot do ulice, rozumíš. Kdyby byl za domem, tak by mi to nevadilo a jí taky ne. Ale ona si na tomhle plotě opravdu příšerně zakládá, musí se to natírat strašně pečlivě. Myslím, že možná ani mezi tisícem nebo dvěma tisíci kluků by se nenašel takový, který by to uměl udělat takhle pořádně.“

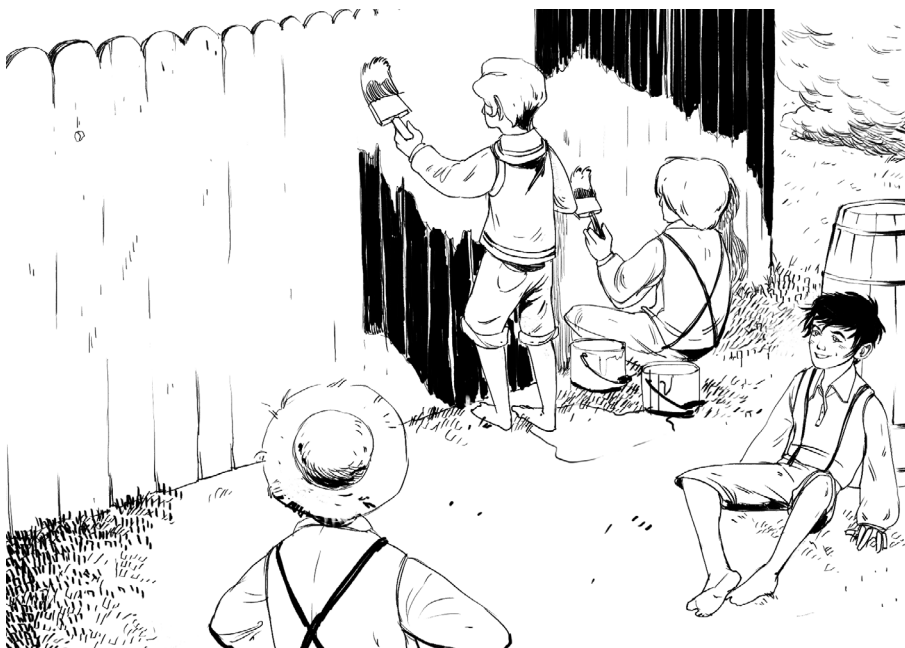
„Ne – vážně? Prosím tě, dovol mi, abych to aspoň chvilku zkusil. Já na tvém místě bych ti to dovolil, Tome.“

„Moc rád bych, Bene, přísahám na totem, ale znáš tetu Polly... Chtěl to natírat Jim, ale nenechala ho. Chtěl to natírat Sid, a Sida taky vyhnala. Aspoň vidíš, jak na mě spoléhá. Kdyby ses do toho plotu pustil ty a něco se s ním stalo...“

„Ale houby! Taky to budu dělat pečlivě. Pušť, já to zkusím. Na, dám ti ohryzek.“

„Nezlob se, Bene, ale nejde to. Obávám se, že...“

„Dám ti ho *celej*!“

Tom mu předal štětku s neochotným výrazem ve tváři, ale v duchu se tetelil radostí. A zatímco bývalý parník *Big Missouri* pracoval a potil se na slunci, odešel mistr na zasloužený odpočinek, posadil se do nedalekého stínu na soudek, klátil nohama, okusoval jablko a chystal se k vraždění dalších nevinátek. Nebyla tu o ně nouze. Každou chvíli se přiloudal nějaký kluk; přišel a začal se pošklebovat, ale potom zůstal a bílil. Když se Ben unavil, dal Tom příležitost Billymu Fischerovi, který mu na oplátku věnoval čerstvě opraveného draka, a když se i on unavil, nabídl se Johnny Miller – výměnou za mrtvou krysou a kus špagátu, aby se s ní dalo točit. A tak dál a tak dál, hodinu za hodinou. Tom, který ještě ráno třel bídu s nouzí, se odpoledne doslova topil v bohatství. Kromě věcí, o nichž tu už byla řeč, získal ještě dvanáct kuliček, hřeben na hraní i s hedvábným papírkem, střep z modré láhve,

přes který se mohl dívat na svět, dělo vyrobené ze špulky od nití, klíč, jímž nešlo nic odemknout, kousek křídý, zabroušenou skleněnou zátku od karafy, cínového vojáčka, dva pulce, šest bouchacích kuliček, jednooké kotě, mosazný knoflík ke dveřím, psí obojek – ovšem bez psa –, rukojeť nože, čtyři proužky pomerančové kůry a shnilý okenní rám. Přitom se celý ten čas jen povaloval a lenošíl v příjemné společnosti – a plot měl na sobě tři vrstvy nátěru! Kdyby mu nedošlo vápno, zruinoval by všechny kluky ze vsi.

Tom si říkal, že svět přece jenom není tak zlý. Aniž si to uvědomoval, objevil důležitý zákon lidského počínání: chceme-li přinutit muže nebo chlapce, aby něco opravdu chtěl, pak to pro něj musí být těžké získat. Kdyby byl Tom velký a moudrý filozof jako autor této knihy, právě nyní by pochopil, že všechno, co člověk musí dělat, je práce, kdežto všechno, co dělat nemusí, je hra. Pak by také snáz pochopil, proč se výroba umělých květin či jiná jednotvárná dřina nazývá prací, zatímco porážení kuželek a šplhání na Mont Blanc je jenom zábava. V Anglii žijí boháči, kteří denně kočírují dostavník se čtyřspřežím na trati dlouhé třicet až čtyřicet kilometrů jen proto, že je ta výsada stojí spoustu peněz; kdyby jim ale někdo nabídl, že jim za to bude vyplácet mzdu jako za práci, hned by toho nechali.

Tom chvíli přemítal nad zásadní změnou svých majetkových poměrů a pak se zvolna vydal podat hlášení do hlavního stanu.

KAPITOLA

Tom předstoupil před tetu Polly, která seděla u otevřeného okna v útulné zadní části domu, využívané současně jako ložnice, jídelna a knihovna. Opojný letní vzduch, vůně květin, klid, ticho a uspávající bzukot včel měly za následek, že teta nad pletením klimbala – společnost jí dělala jenom kočka, která jí spala na klíně. Stará paní si prozřetelně posadila brýle až na temeno hlavy. Měla samozřejmě za to, že Tom už dávno práskl do bot, a podivila se, že se jí tak neohroženě vydal na milost.

„Už si smím jít hrát, teti?“ zeptal se.

„Už? Kolik jsi toho natřel?“

„Všecko, teti.“

„Tome, nelži. Víš, že to nesnáším.“

„Nelžu, tetičko. Všecko je hotové.“

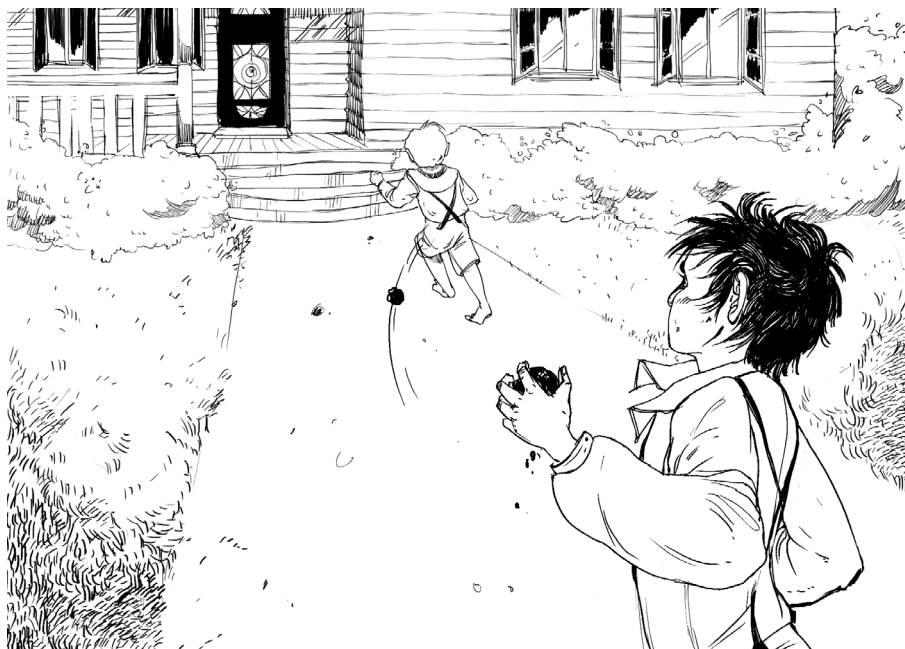
Teta Polly jeho slovům moc nevěřila a šla se o tom přesvědčit na vlastní oči. Uspokojilo by ji, kdyby shledala, že Tomovo tvrzení je pravdivé z dvaceti procent, ale když zjistila, že plot je obílený v celé délce, pokrytý několika vrstvami poctivého nátěru a další bílý pruh vede i po zemi podél plotu, její údiv byl nepopsatelný.

„No ne! Nedá se ti upřít, Tome, že umíš pracovat, když chceš.“ A dodala, aby pochvalu trochu rozředila: „Ale na druhou stranu musím říct, že málokdy chceš. No tak si běž hrát, a nezapomeň se nejpozději do týdne vrátit, jinak budeš bit.“

Tomův oslnivý výkon tetičku tak ohromil, že ho odvedla do komory a vybrala mu nejkrásnější jablko. Podala k němu mravoučné kázání o tom, že každá dobrá věc je mnohem cennější a mnohem líp chutná,

pokud člověk nezhřešil a získal ji poctivou prací. Dříve než stačila svou řeč uzavřít vzletným biblickým citátem, Tom jí stopil ještě koblihu.

Vyhopsal ven a uviděl, že po schodišti za domem právě stoupá do prvního patra Sid. Hroudy bláta byly po ruce a vmžiku jich bylo všude plno. Bubnovaly kolem Sida jako krupobití, a než se teta Polly vzpamatovala z leknutí a přiběhla na pomoc, šest nebo sedm z nich zasáhlo živý terč a Tom byl už za plotem. U domu byla sice branka, ale Tom byl jako obvykle v časové tísní a nestačil ji použít. Teď, když se Sidem zúčtoval za to, že prozradil černou nit a způsobil mu nepříjemnosti, měla Tomova dušička konečně zase pokoj.

Oběhl stavení a dostal se na rozčvachtanou cestu za tetiným chlívem. Podařilo se mu uniknout z dosahu možného zajetí a trestu a zamířil na náves, kde se měly podle předem uzavřené dohody utkat dvě nepřátelské armády místních kluků. Generálem jednoho vojska byl Tom, druhému velel jeho nejlepší kamarád Joe Harper. Oba slavní vojévůdci se nikdy neúčastnili bojů osobně – od toho měli řadové vojáky. Seděli spolu na návrší a řídili bojové operace prostřednictvím

pobočníků, kteří předávali jejich povely dál. Po dlouhé a vyčerpávající bitvě dosáhla Tomova armáda slavného vítězství. Když spočítali padlé a provedli výměnu zajatců, dohodli se, kvůli jaké rozepři a kdy svedou další bitvu, a obě vojska spořádaně opustila bojiště. Tom se vydal sám na cestu k domovu.

Když míjel dům, kde bydlel Jeff Thatcher, zahlédl na zahradě neznámé děvče – půvabné křehké modrooké stvoření se světlými vlasy spletenými do dvou dlouhých copů. Na sobě měla bílé letní šatičky, pod nimiž čouhaly dlouhé vyšíváné kalhotky s volány. Čerstvě ověncený hrdina kapituloval bez jediného výstřelu. Jistá Amy Lawrencová zmizela beze stopy a nezanechala v jeho srdci ani vzpomínku. Vždycky si myslel, že ji miluje až k zbláznění, že ji přímo zbožňuje, a vida – byla to jen krátká bezvýznamná epizodka. Dobýval ji několik měsíců a ona mu dala slovo teprve před týdnem. Pouhých sedm krátkých dní byl Tom nejšťastnější a nejpyšnější ze všech kluků na světě, ale teď se Amy zničehonic vypařila z jeho srdce jako náhodný host, který přišel a zase odešel.

Potají se kochal pohledem na svého nového andílka, a když se ujistil, že si ho všimla, začal se chovat, jako by tam nebyla, a všemožně se „předváděl“, jak to pošetilí hoši obvykle dělají ve snaze upoutat pozornost ženy. Chvilí jen tak šaškoval, ale uprostřed nebezpečného akrobatického kousku se poočku podíval a viděl, že dívka se k němu obrátila zády a míří k domu. Tom se zkormouceně opřel o plot, i když stále neztrácel naději, že se děvče ještě chvíli zdrží. Na schodech skutečně zaváhala a zastavila se, ale pak se otočila ke dveřím. Tom si zhluboka povzdechl, když překročila práh, tvář se mu však hned rozjasnila, neboť mu těsně předtím, než zmizela, hodila přes plot macešku. Oběhl zahradu, zastavil se pár kroků od kvítku, zastínil si oči a zadíval se na druhý konec ulice, jako by tam objevil něco zajímavého. Pak utrl stéblo trávy a se zakloněnou hlavou se je snažil udržet na špičce nosu. Balancoval ze strany na stranu a přitom se pomaloučku blížil k macešce. Konečně na ni zlehka položil bosou nohu, uchopil ji ohebnými prsty a po druhé noze odskákal i se svým pokladem za roh. Nezdržel se tam dlouho, jen dokud si nepřipnul macešku k podšívce kabátu, co nejblíží k srdci –

nebo spíš k žaludku, jelikož v anatomii se příliš nevyznal a nedělal z toho velkou vědu.

Potom se vrátil zpátky, až do setmění okouněl u plotu a zase se „předváděl“, dívka se však už neukázala. Tom se trochu utěšoval nadějí, že celou dobu stojí někde u okna a sleduje jeho projevy přízně. Nakonec se sebral a loudal se domů s hlavou plnou různých představ.

Při večeři měl tak dobrou náladu, že si teta říkala: Co to do kluka zas vjelo? Vyčinila mu, že házel blátem po Sidovi, ale Tom zůstal nad věcí. Pokusil se ukrást tetě před nosem cukr, a ona ho klepla přes prsty.

„Teti, proč nikdy nepraštíš Sida, když si bere?“ zeptal se.

„Protože Sid člověka netrápí jako ty. Kdybych tě nehlídala, mlsal bys od rána do večera.“

Potom odešla do kuchyně a Sid, hrdý na svou nedotknutelnost, schválně sáhl do cukřenky, aby Toma ponížil, což bylo opravdu nesnesitelné. Jenomže se mu nějak smekly prsty, cukřenka spadla na zem a rozbila se. Tom v duchu jásal – ale navenek udržel jazyk za zuby a byl zticha. Umínil si, že neřekne ani slovo, bude sedět a mlčet, dokud se teta nevrátí a nezeptá se, který uličník to rozbil. Teprve pak Tom promluví a nebude na světě nic krásnějšího než vidět, jak to „vzorný chlapec“ schytá. Tom překypoval vzrušením a stěží se ovládl, když se stará paní vrátila, postavila se nad tu spoušť a začala přes posunuté brýle metat hněvivé blesky. Už je to tady! pomyslel si Tom. Ale než se stačil nadechnout, válel se na zemi. Trestající ruka se napráhla k dalšímu úderu a Tom vykřikl:

„Počkej! Proč biješ mě? Rozbil to Sid!“

Teta Polly zůstala jako opařená. Tom čekal, že bude následovat pohazení a omluva. Ale když se tetě vrátila řeč, řekla jen:

„Chm... Bude ti to jen ku prospěchu. Vsadím se, žeš tady provádět nějaké jiné lumpárny, když jsem byla pryč.“

Pak se v ní hnulo svědomí a chtěla pronést něco vlídného a láskyplného, jenže usoudila, že by to mohlo vypadat jako přiznání vlastního omylu, a to bylo zcela nepřípustné. Proto mlčela a šla si po svém, s těžkým srdcem. Tom trucoval v koutě, aby všichni viděli, jaká se mu stala křivda. Dobře věděl, že teta ho v duchu prosí za odpuštění, což mu

bylo dostatečným zadostiučiněním. On se nechce udobřovat a nebude si všímat žádných pokusů o smír. Všiml si, že k němu každou chvílí dolétne prosebný orosený pohled, ale tvářil se, že ho nevidí. Představil si, že leží nemocný na smrtelné posteli, teta se nad ním sklání a šemrá o jediné slůvko odpuštění, ale on se obrací ke zdi a umírá, aniž by je vyslovil. Jak jí potom bude, aha? Představil si, jak ho přinášejí domů od řeky, utopeného, s mokkými vlasy, nehybnýma hubenýma rukama a navždy ztichlým utýraným srdcem. Už vidí, jak se k němu teta vrhá, z očí se jí valí proudy slz a rty šeptají: „Bože, vrať mi mého drahého chlapečka, už ho nikdy, nikdy neuhodím!“ Ale on tam bude ležet studený a bledý a ani se nepohne – ubohý mučedník, jehož utrpení už skončilo. Byly to tak živé a dojemné výjevy, že Tom musel pořád polykat, aby se nezalkl; oči mu zaplavila voda, při každém mrknutí vyšplouchla ven, tekla mu po tvářích a kapala ze špičky nosu. Roznım-rávání vlastních bolístek bylo tak příjemné, že nemohlo být rušeno světskými radovánkami nebo ryčným veselím; byl to posvátný obřad. A právě v tu chvíli vstoupila tanečním krokem sestřenka Mary, zářící radostí, že je zase doma po nekonečně dlouhém týdnu, který strávila na venkově. Zatímco ona vtrhla do dveří s písní na rtech a sluncem v duši, Tom zahalený temnými chmurami vstal a vyšel druhými dveřmi ven.

Zamířil do končin vzdálených obvyklým místům klukovských her, do pustých zákoutí, která vyhovovala jeho duševnímu rozpoložení. Přilákal ho dlouhý vor na řece. Sedl si na vnější kládu, co nejdál od břehu, přemítal o nekonečné jednotvárnosti věčně plynoucí vody a toužebně si přál být utopený – hned a bezbolestně, přeskočit přirozený proces umírání. Pak si vzpomněl na svůj kvítek. Vytáhl ho celý zvadlý a pomačkaný, a ten pohled znovu zjitřil slastný pocit smutku. Kdopak ví, jestli *ona* by ho litovala, kdyby se to k ní doneslo. Rozplakala by se? Toužila by mu padnout kolem krku a utěšovat ho? Nebo by se od něj chladně odvrátila jako celý svět? Ten obraz Tomovi působil tak příjemná muka, že se k němu v duchu znovu a znovu vracel, díval se na něj z různých stran a úhlů, dokud ho to neomrzelo. Pak s hlubokým povzdechem vstal a vykročil do tmy.

Po půl desáté nebo těsně před desátou procházel liduprázdnou ulicí kolem domu, kde bydlela jeho krásná neznámá. Na chvíli se zastavil a napíнал uši, ale neslyšel ani hlásku, jen hořící svíčka vrhala světelné odlesky na záclonu v prvním patře. Je za tím oknem jeho bohyně? Tom přelezl plot, proplížil se mezi záhony a po špičkách se dostal až pod okno, dlouho a rozechvěle se díval nahoru a potom si lehl na záda s ubohou zvadlou maceškou v sepjatých rukou. Takhle tu umře – v nehostinném světě, pod širým nebem, jako tulák bez střechy nad hlavou, bez přátelské ruky, která by mu setřela smrtelný pot z čela, bez milující tváře, jež by se nad ním soucitně sklonila, až se přiblíží jeho poslední hodinka. A takhle ho tu uvidí ona, až vyhlédne z okna do nádherného jitra – a ouvej! Jestlipak uroní slzičku nad jeho bezduchým tělem, jestlipak aspoň jednou zaběduje nad mladým životem, tak krutě přervaným a předčasně zmařeným?

Okno se otevřelo, posvátné ticho rozčísł hlas hašteřivé posluhovačky, která vychrstla na ležící mučednickovy ostatky lavor vody.

Tonoucí hrdina vyskočil a prudce si odfrkl, aby nabral dech, pak vzduchem cosi zasvištělo, někdo polohlasně zaklel, zařinčelo rozbité sklo a nezřetelná postava se přehoupła přes plot a hbitě se ponořila do tmy.

Zanedlouho, když si Tom už převlečený do postele prohlížel při světle lojové svíčky své promočené šatstvo, probudil se Sid, a pokud se snad chystal mít nějaké „dodatky a připomínky“, rychle si to rozmyslel a zůstal zticha, neboť Tomovy oči nevěstily nic dobrého.

Tom zalezl do postele, aniž se obtěžoval se pomodlit, a Sid si jeho drobné opomenutí pečlivě vryl do paměti.

KAPITOLA

IV

Nad tichým světem vyšlo slunce a jeho vlídné paprsky se snášely na pokojnou vesnici jako boží požehnání. Po snídani pořádala teta Polly malou rodinnou pobožnost. Začala modlitbou, do jejíchž základů zabudovala několik citátů z bible pospojovaných řídkou maltou vlastní moudrosti; z vrcholku této stavby pak zahříkala jako Hospodin na hoře Sinaji výhrůžnou pasáž o desateru přikázání.

Poté si Tom – obrazně řečeno – připjal meč a začal se učit „svoje řádky“. Sid všechno uměl už od včerejška. Tom musel soustředit všechnu energii na to, aby si zapamatoval pět veršů. Vybral si úryvek z Kázání na hoře, protože kratší řádky nenašel.

Ke konci první půlhodiny získal jen mlhavou představu, co se má naučit. Nic víc. Tomův duch se vznášel nad nedozírnými pláněmi lidského myšlení, zatímco ruce nedaly chvíli pokoj a odváděly jeho pozornost k zábavnějším činnostem. Mary vzala bibli, aby ho vyzkoušela, a Tom se začal prodírat mlhovinou.

„Blahoslavení... é... é...“

„Chudí.“

„No jo, chudí; blahoslavení chudí... é... é...“

„Duchem.“

„Duchem; blahoslavení chudí duchem, nebo... nebo...“

„Jejich.“

„Nebo jejich. Blahoslavení chudí duchem, nebo jejich... je království nebeské. Blahoslavení, kteříž...“

„Nyní...“

„Kteříž nyní...“

„Plá...“

„Plá... co?“

„Pláčou.“

„Jo aha, pláčou! Kteříž nyní pláčou, nebo oni... Blahoslavení, kteříž nyní pláčou, nebo oni... Co nebo oni...? Proč mi nenapovíš, Mary? Proč jsi na mě tak zlá?“

„Ale Tome, ty hlupáčku, já na tebe vůbec nejsem zlá. A nedělám si z tebe legraci. To by mě ani nenapadlo. Musíš jít a znova se to naučit. Hlavu vzhůru, Tome, ty to určitě zvládneš, a až to budeš umět, dám ti něco moc hezkého. Tak buď hodný a běž.“

„Tak jo. A co mi dáš, Mary? Řekni, co to je?“

„Nebud' zvědavý, Tome. Když říkám, že je něco hezké, tak to musí být hezké.“

„To je fakt, Mary. No dobře, já se do toho pustím.“

A opravdu se do toho „pustil“. Poháněn zvědavostí a nadějí, že něco dostane, vyvinul takové úsilí, že dosáhl závratného úspěchu.

Mary mu darovala zbrusu nový kapesní nožík v hodnotě dvanácti a půl centu. Toma zaplavila vlna nepopsatelné radosti a rozvrátila celé jeho nitro. Nožíkem se sice nedalo nic ukrojit, ale byl to přece jen kapesní nůž a vypadal jako opravdický barlow. Už jen ta značka měla velkolepý zvuk – je ovšem záhadou, a asi už navždy záhadou zůstane, jak hoši z amerického Západu přišli na to, že se dají vyrábět i nekvalitní padělky.

Tom udělal několik zářezů do kredence a zrovna se chystal na prádelník, když ho zavolali, aby se šel oblékat do kostela.

Mary mu přinesla mýdlo a plechové umyvadlo s vodou, Tom si ho vynesl ven a postavil na nízkou lavičku, pak mýdlo namočil a odložil ho, vyhrnul si rukávy, opatrně vylil vodu na zem, vrátil se do kuchyně a začal si horlivě utírat obličej do ručníku, který visel za dveřmi. Mary mu ručník vzala a řekla:

„Není ti hanba, Tome? Že se nestydíš! Voda ti neublíží.“

Tom drobátko znervózněl. Umyvadlo bylo znovu naplněno a on nad ním tentokrát chvíli stál a sbíral odvalu, zhluboka se nadechl a za-

čal se mýt. Téměř vzápětí tápal se zavřenýma očima do kuchyně, poslepu šátral po ručníku a z obličeje mu kapala mýdlová voda, aby nikdo nemohl pochybovat o jeho poctivosti. Když se však vyklubal z ručníku, výsledek pořád ještě nebyl uspokojivý, neboť čistá oblast končila nad bradou a čelistmi a připomínala masku, kolem níž a pod níž se táhla temná pásma nezavlažované hlíny, jedno dopředu pod bradu, druhé za krk. Mary si ho vzala do parády, a když byla hotova, stal se z Toma zase muž a bratr jednolité barvy pleti. Mokrý vlasy měl hladce učesané a přizdobené symetricky vytvarovanými kraťoučkými prstýnky. (Tomovi pak dalo dost práce, aby si ty kudrlinky potají rozčuchal a připlácl k hlavě, neboť kučeravé vlasy považoval za zženštilost a v životě se kvůli těm svým hodně natrápil.) Potom mu Mary přinesla oblek, který už dva roky nosil jenom v neděli a kterému se říkalo „lepší šaty“, čímž jsme uvedli ve známost celou Tomovu garderobu. Když se oblékl, Mary ho ještě „upravila“; sáčko mu zapnula až ke krku, vytáhla a narovнала mu plochý límec u košile, okartáčovala ho a nakonec ho korunovala kropenatým slamákem. Tom teď vypadal jako ze škatulky, ale cítil se pod psa a taky se tak tvářil. Šaty ho škrtily a vadilo mu, že je čistý. Doufal, že Mary zapomene na boty, ale doufal marně. Pečlivě je natřela lojem, jak bylo tehdy zvykem, a přinesla mu je. Tom zuřil, že ho pořád někdo nutí dělat něco, co on sám nechce.

„No tak, Tome. Buď hodný,“ domlouvala mu Mary.

Sice brblal, ale nakonec se obul. Mary byla hotová za chvíli, a tak mohli všichni tři vyrazit do kostela, do nedělní školy. Tom tuhle povinnost nenáviděl z celého srdce, kdežto Sid a Mary tam chodili rádi.

Vyučování trvalo jen od devíti do půl jedenácté, potom následovala bohoslužba. Dvě ze tří dětí zůstávaly v kostele na kázání dobrovolně, třetí tam zůstávalo také, ale z úplně jiných důvodů. Do tvrdých dřevěných lavic s vysokými opěradly se vešlo asi tři sta lidí. Budova kostela byla malá, jednoduchá stavba, místo věže jí na střeše seděla jakási kůlna z borových prken. U vchodu se Tom o krok zdržel a oslovil svátečně oblečeného kamaráda:

„Bille, máš žlutý lístek?“

„Jo.“

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Dobrodružství Toma Sawyera.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.